

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' ובל מאמינים

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאוצרות אמונים

בדברי המדרש מבאר כי לא נועדו הדגלים כדי להיות סמל או אות סתמי לשבטי ישראל פנהוג בקרב כל אמה ולשון, אלא מטרותם היתה: "כדי שיהיו נכרים - להגדיר את תפקידו של כל שבט בישראל ואת עבודת ה' המיוחדת לו".

בכך באר רבי משה יחיאל את גסח פיוטו הנודע של רבי יהודה הלוי - "יום ליבשה": "הגלי כן תרים על הנשאים ותלקט נפזרים כמלקט שבלים". ולכאורה יש להבין מהו הקשר בין הדגלים לקבוצי הגלילות?

לפי האמור מבאר: מן הדגלים למדנו על חשיבותו של כל יהודי כבעל תפקיד ויעוד ורחני שונה מחברו, ומתוך כך מתחדדת חשיבותו המיוחדת של כל יהודי בפני עצמו. ובהי' הדיון נותן שמתוך כך לא יתגר הקדוש ברוך הוא על אף יהודי, אלא ילקט את כל הנפזרים "כמלקט שבלים".

קבלת התפלות בתקופת ניסן

"איש על דגלו באתת לבית אבתם יחנו בני ישראל" (ב) אמר רבי דוד מכולנה:

בשל גדל מעלת הדגלים, מדי שנה כשמוגיע ונא המועד שבו הצטוו ישראל עליהם - א' חודש אדר, שבים ומתעוררים רחמים על ישראל, ותפלותיהם מתקבלות לרצון. לכן רמז דוד המלך באומרו (תהלים כ): "ובשם אלקינו נדגל ימלא ה' כל משאלותיך", כלומר: בתקופת ניסן [הכוללת את חדשי ניסן, אדר וסיון], עת זכו ישראל לדגלים, מבטח להם כי ימלא ה' כל משאלותיהם.

קטן דוד' לר"ח אדר

'שמע ישראל' כסגולה לנצחון במלחמה

"דגל מחנה ראובן תימנה לצבאתם" (ב)

וביה חקיק ומפרש שמהת תלת שבטיא: ראובן, שמעון, גד. ובמציעותיה פתיב: 'שמע ישראל ה' אלהנא ה' אחד' (תרגום יונתן).

מדוע דוקא על דגל מחנה ראובן נחקק הפסוק 'שמע ישראל'?

פרש רבי הלל ליכטנשטיין מקולומביא:

השבטים ראובן וגד הם אלו שיצאו בראש אנשי המלחמה בשעת כבוש הארץ, כפי שהורה להם משה (דברים ג): "הלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל"; משום כך, כדי להזכירם את הבטחת הקדוש ברוך הוא (סוטה מב א): "אפלו לא קנימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית - אי אתם נמסרין בידם", הצטוו הם לחקק על דגלם פסוק זה.

מקרי דרדרי

ככל היוצא מפיו יעשה

"איש על מחנהו ואיש על דגלו" (א ב)

מעשה ביהודי כפרי מחסידי פרימישילן אשר אדונו בקש במפתיע לנשלו מחכירת אהזתו. בצר לו נסע אותו כפרי לשבות בפרימישילן, ובערב שבת חלה את פני רבי מאיר'ל שיעתיר בעדו לבל יאלץ לנדד מביתו ולהפסיד את פרנסתו.

אתא ונא ליל שבת קדש. ישב הכפרי ליד השלחן הטהור כאשר החל הרבי לומר: "כל מקדש שביעי"; והנה, כאשר הגיע לשורות: "שכרו הרבה מאד על פי פעלו איש על מחנהו ואיש על דגלו", נעצר הרבי והחל לפרש: "שכרו" - של שומר השבת בקדשה פדת הוא: "הרבה מאד", ומהותו היא: "על פי - פעלו", ככל היוצא מפיו, כך יפעלו בשמים.

וכאן הפנה הרבי פניו אל המסתופפים בצלו ושא: "מה אומרים אתם, מאיר'ל הנו 'שומר שבת פדת'?" ענו הכל: "הו!" והרבי המשיך מיד: "אם כך, הריני פוסק ואומר: 'איש על מחנהו ואיש על דגלו...!'"

המשיך הרבי בשירת קדשו, ועיני הכפרי אורו. בשובו לביתו למחרת השבת, לא הפתע כשגלה לשמחתו כי חזר בו הפרץ מפגנתו והתירו' על מחנהו ועל דגלו.

ספורי חסידי

רזי אמונים

מרמזו אמן בפרשה

בזכות עניית אמן מתקבלת התפלה

"נשיאי מטות אבותם ראשי אלפי ישראל הם" (א טו)

ראשי התבות: "נשיאי מטות אבותם" הנם: 'אמן', תבת: 'ראשי' הנה ראשי התבות: 'אמן' היא שמה רבא, ותבת: 'אלפי' הנה ראשי התבות: 'היו לרצון אמרי פי'.

מפאן רמז לדברי הזהר הקדוש (מלך רפה ב) כי בזכות עניית אמן ככונה מתקבלת התפלה לרצון.

מקרי דרדרי, 'בו ישכר'

'ותלקט נפזרים כמלקט שבלים'

"איש על דגלו באתת לבית אבתם יחנו בני ישראל" (ב) "חבה גדולה חבנו הקדוש ברוך הוא שעשאים דגלים כמלאכי השרת כדי שיהיו נכרים" (במדבר ג א).

באר האדמו"ר רבי משה יחיאל מאוזרוב:

הבטחון - מפתח לתורה

"וידבר ה' אל משה במדבר סיני" (א א)

"כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר אינו יכול לקנות את החכמה והתורה, לכן נאמר במדבר סיני" (במדבר א ז). את דברי המדרש באר רבי יעקב זימן ראש ישיבת אור ישראל בפתח תקנה:

כפי שהנמצא במדבר שממה, רחוק ממקום ישוב וללא עוזר ותומך, אינו שם בטחונו בלתי על ה' לבדו, כך המבקש לזכות בחלק בתורה - עליו לשים בטחונו על הבורא לבדו.

סוד זה שהבטחון הנו תנאי לזכות בתורה, מוכח אף מנכח ברכת 'אהבה רבה': "בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חקי חיים", לאמר: לא זכו אבותינו ללמד 'חקי חיים', אלא מכח בטחונו בה.

דרכי מוסר

פרשת במדבר - פרשת היחוס

"ויתלדו על משפחתם לבית אבתם" (א יח)

ידועים הם דברי התוספות (מגלה לב ד"ה קללות) שהסבה שפרשת במדבר נקראת תמיד לפני חג השבועות היא כדי להפסיק בין הקללות שנאמרו בפרשת בחקתי לחג העצרת.

בספר 'דושים ולקחי מוסר' לתלמיד רבי מרדכי בנט הובא טעם נוסף לדבר על פי דברי המדרש (ילק"ש במדבר רמז תרפד): "בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו אמות העולם בהן... סתם פיהו הקדוש ברוך הוא, אמר להן: 'הביאו לי ספר יחסין שלכם'".

מעלת יחסו היא זו שמכחה נדחו אמות העולם מלקבל את התורה, ולפיכך תקנו חכמים שלפני חג 'מתן תורה' נקרא את פרשת במדבר שבה נאמר: "ויתלדו על משפחתם לבית אבתם".

קדשת המשכן מסייעת לקבלת התפלה

"ובנסע המשכן יורידו אתו הללוים" (א נא)

על רבי מנחם מנדל מרימנוב העידו, כי בכל עת שהיה חש קושי בתפלתו היה נעמד וקורא את פרשת המשכן בדחילו ורחימו, ומכח קדשת המשכן היה אוזר כח להמשיך בתפלתו.

הוסיף ואמר תלמידו רבי יעקב צבי יאליש בעל 'מלא הרועים' כי הנהגה זו נרמזה בפסוק שלפנינו:

"ובנסע המשכן" - אף אחר שנסע המשכן מאתנו בעוונותינו, "יורידו אתו הללוים" - יכולים הצדיקים להוריד את קדשתו אל העולם הנשמי, בכל עת שנוקקים הם לסיוע בעבודת תפלתם, וזאת באמצעות קריאת פרשת המשכן.

יול יעקב

יהודי יקר, הידעת?

כתב ה'פרי מגדים' (א"א רטו ו; תבת גמא האזינו) כי לדעת הרמב"ן שברכות התורה הנאמרות על ידינו מדי בקר הן מדאורייתא - אף עניית אמן אחריו הנה מדאורייתא. **זכר! בעניית אמן אחר ברכות התורה הנאמרות בבקר הנה מקיים (לדעת הרמב"ן) מצות עשה מדאורייתא!**

חג השבועות - חג מתן תורתנו

ידועה ומפורסמת היא קשיתו של המגן אברהם (ארי"ה ריש סי' רצד, ויכר התקשה פו בש"ת הרי"ש סי' צו) בשם הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות במאמר חקור דין ח"ב פט"ו): מפני מה אנו מכנים בקדוש ובתפלה את חג השבועות כזמן מתן תורתנו, הלא הלכה היא כדברי רבי יוסי (שבת פ"ב א) שביום השבת - ז' בסיון נתנה התורה, ואם כן, חג השבועות הנחגג בו בסיון הוא 'ערב זמן מתן תורתנו'?

תרוצים רבים ענו ברבותינו לשאלה זו, מהם על דרך הפשט ומהם על דרך הדרוש. במאמר שלפנינו יבואו מקצתם, ישמע חכם ויוסף לך.

א. בעל העקדה הוסיף ותמה: מפני מה לא מוזכרה התורה במפרש את סבתו של חג השבועות - 'חג מתן תורתנו', כפי שהיא מוזכרת בדרך החגיגי ולפיכך כתב: 'מתן תורתנו' אינו מוגבל ליום מסוים או לזמן מסוים, אלא על האדם לחוש כי בכל יום יום הקדוש ברוך הוא נותן לנו את תורתו מחדש. וכפי שאמרו (פד"ש מש"ל רמז תתקלו): 'בכל יום יהיו בעיניך פחדים', על כן נתן לצאן זאת בו בסיון אף אם לא נתנה התורה ביום זה (שבת יצחק אהר, שער ששה ושבועים סוף פ"ד; ויכין זה פתגם הקל: 'קור' ויוד רבים מהמפרשים).

הוסיף ובאר הגאון רבי יששכר דב טייטל ה"ד: בודאי לא בקשה התורה להעלים את הזמן האמתי שבו נתנה תורתנו, אלא בקשה ללמדנו את היסוד האמור, ש'מתן תורה' אינו מוגבל ליום מסוים, ולפיכך לא פרשה בתורה שהיו יום מתן תורתנו, ובכונה הקדימה את זמנו לו בסיון, כדי שידעו ויבינו הכל, שבכל יום יכול כל אדם 'לקבל את התורה מחדש' פאמור (משנה שכ"ר ח"ב סי' צ).

ב. המהר"ל מפראג באר כי יש לחלק בין זמן 'ניתנת התורה' מידי הקדוש ברוך הוא לזמן 'קבלתה' לזינו:

למן היום שבו יצאו מצרים הצטוו ישראל לספר חמשים יום, שבמהלכם התעלו מדרגה לדרגה, עד שביום חמשים כבר היו מוכנים מצד דרגתם לקבל את התורה מידי הקדוש ברוך הוא. ואף הקדוש ברוך הוא התרצה לקבל, אלא שהסיכוי לדברי משה שהוסיף יום אחד מדעתו (שבת פ"ב א) לפי שבקש הוא לחדד לנו יום שבו נהיה ראויים לקבל מצדנו, ועל כן נתנה ביום החמשים ואחד. ומצא התורה על הוא יום ו' בסיון לקראת זמן מתן תורתנו, על שם התרצות הקדוש ברוך הוא לתנה לנו, ועל כן הוא נקרא כף (פסארת ישראל כ"ו).

ג. אף הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב התייחס לשאלה זו, וכדי לבארה הקדים וכתב: יסוד הפלא הנוגע לכלל המוצעים:

אף כי כבר אלפי שנים חלפו מהיום שבבקבותיו תקנו בעברוננו את המועד, מכל מקום, בכל שנה בעת שאנו חוגגים את אותו מארע שארע עמנו, מתעורר שוב האור שהתנוצץ באותה שעה, ובכ"כ מירא הוא עתה שוב.

לפי זה תתרחץ קשית המגן אברהם: עקר הימנו התנוצץ האור שהיה מוכן לקבלת התורה, מצד מחשבת הקדוש ברוך הוא ודבורו, היה בו בסיון. אלא שמושה רבנו הוסיף יום אחד מדעתו, לפיכך ביחס לאותה הארה שיד לקרא לו בסיון 'זמן מתן תורתנו' (קדושת לוי שבועות, ד"ה בש"ט).

ד. בעל 'חזוניה רפ"ח' תרח זאת על פי דברי רבו הרה"ק מרפשיסחא שלטון 'מתן תורתנו מלמד על כך שהתורה נתנה במתנה לחכמי ישראל, כך שיוכלו לדורשה ולהכריע

הלכותיה. והנה מבאר בגמרא שהיתה התורה צריכה להנתן בו בסיון, אלא שמושה הוסיף יום אחד מדעתו והקדוש ברוך הוא הסכים עמו ועכב את נתינתה עד ז' בסיון. ובכך מוכן מדוע דוקא ו' בסיון נקרא זמן 'מתן תורתנו', כי ביום זה גלה הקדוש ברוך הוא לכל באי עולם שנתנה התורה בידי חכמי ישראל להכריע בה כהבנתם - ככך שהסכים לדעת משה לדחות את קבלת התורה לז' בסיון (אמרי ריי"ס, ויכין זה פתגם הבית הלוי' תרו).

הגאון רבי משלם דוד סולוביצקי שליט"א פרש על פי זה את שאנו שוחים בהגדה של פסח: 'אלו מרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה - ד'ינו; רבים התקשו: וכי איזו תועלת היינו מפיקים מהתקדושתנו להר סיני? ולפי האמור אפשר לבאר כי פגנתנו לומר שאלו קרבנו הקדוש ברוך הוא לפני הר סיני לקבל את התורה, אף לא היה 'נותנה' לנו - פמתנה שיש בידינו לדורשה, גם אז היה ד'ינו' (הגשים 'שירת הלוי' עמ' ט).

ה. החתם סופר תרח: קדם מתן תורה בני ישראל נחשבים היו כבני נח. והרי ידוע כי שלא כיש"ר, ביחס לבני נח הלילה הולך אחר היום, וכן סיום הלילה הוא בשעת הנח החמה. לפי זה מוכן, כי עד שנתנה התורה בשעת נתינתה שהיתה בעלות השחר של ז' בסיון, היתה נחשבת עדין כשבת ליום ו' בסיון, ורק כשנתנה תורה התברר למפרע שהוא ז' בסיון, ומצא שלשני ה'מים יש בחינה של זמן 'מתן תורתנו' (דברות 'חתם סופר' ח"ב עמ' רלד).

ו. בעל 'תורה תמימה' (שמות כד הע' לו) באר: לא לחנם אנו אומרים 'זמן מתן תורתנו' ולא 'יום מתן תורתנו', אלא משום שאין פגנתנו ליום שבו נתנה תורה בפעל אלא לזמן שבו היינו מוכנים לכך. 'זמן' זה החל כבר מתחלת שלשת ימי ההגבלה, ואף יום ו' בסיון נכלל בו.

ז. הרב הקדוש בעל 'עצי חיים' מסיגט (ש"ת ארי"ה סי' לה) תרח: בגמרא (שבת פ"ב א) מבאר כי אף לדברי רבי יוסי, מצד רצונו של הקדוש ברוך הוא היתה התורה ראויה להנתן בו בסיון, ואף אנו הסכמנו לקבלה באמירת 'נעשה ונשמע'. אלא שמושה רבנו הוסיף יום אחד מדעתו וקבע את זמן מתן תורה בז' בסיון.

ולכאורה, כיצד יכול היה משה רבנו לעקר מאתנו את התורה אחר שכבר הסכמנו לקבלה באמירת 'נעשה ונשמע'? ויש לומר, כי בגמרא ביבמות (פט ב-א) מבאר כי רק באופן של 'קום ועשה' אין החכמים יכולים לעקר דבר מהתורה, אף באופן של 'שב ואל תעשה' יכולים הם. ואף משה שדחה את זמן קבלת התורה עשה זאת ביטב ואל תעשה.

לפי זה מוכן שכלל המצוות שעקירתן פרוכה בימים ועשה' כבר היינו מצוים בו בסיון, וביחס לכך אכן שיד לכנות יום זה כזמן מתן תורתנו.

ח. הרבי בעל 'מנחת אלעזר' ממונקאטש באר את על פי דברי המדרש (ובכא ברבנו בת"י שמות ז' כ) כי בשעת מתן תורה, העמיד משה רבנו את החמה לישראל. לפי זה מוכן שהיה נתן לומר כי ביום ו' לא שקעה החמה, וימים ו' תו' בסיון היו נחשבים כיום אחד ארוך, וממילא נתן לומר על ו' בסיון 'זמן מתן תורתנו' (שער יששכר' ח"א עמ' פחל).

זמן ושבוע ימים היה הגאון המפלא רבי ירחם פישל פערלא זצ"ל בפטירתו. רבי ירחם שנולד וחי בעיר ורשה, זכה שתורה וגדלה התאחדו על שלחנו. במשך עשרות שנים יושב היה בחדרו הרחק מעיני העולם ויגע בתורה לשמה כשהוא רחוק על ספריו מבקר עד ערב. רק לעת זקנתו נודע הוא לשם ולתהלה בישראל בזכות החבורים הגדולים שהוציא, ובכרט חבורו הגאון והמקורי על ספר המצוות לרבנו סעדיה גאון. לעת זקנתו, לאחר פטירת זוגתו, עלה לירושלים עיר הקדש, שם התגורר בדירה צנועה בטבורה של שכונת 'בתי מחסה' שבין החומות ועד מהרה הפך ביתו לתל תלפיות בעבור גדולי ירושלים וגאונים, רבנו ותלמידיהו.

זמן מה לפני פטירתו, עת בקרו בביתו כמה מהמסתופפים בצלו, אברכים צעירים שקנו ממנו חכמה ודעת, פתח רבי ירחם בשיחת חלין של תלמידי חכמים וכה ספר:

פעוט נרף בשנים הייתי, פאשר נטלתני אמי בזרועותיה והובילתני לרחובת של עיר, שם דחקה עמי בינות להמון אדם שהמתין פצה.

היה זה כאשר גאון הדור, הגאון רבי שלמה זה רבנו עקיבא איגר זצ"ל, הגיע לבקור חצר בעיר מולדתי. הרב שנועד היה בשערים כגדול בתורה ויצדיק יגב, הסכים לבקשת פרנסי העיר למקבל קהל לברכה ולעצה. עד מהרה התברר לגבאים כי לא יוכל הרב לעמוד בפני חבורי אלפי אנשים, נשים וטף מכל קצוות העיר התאספו ובאו אל מעונו. רבים מהם נשאו את עוליהם אל בידיהם, וכלם בקשו לזכות להתברך מפי הגאון, ולכל הפחות לחזות בגעם זיו פניו.

קבלת הקהל שהחלה בשעת צהרים מקדמת, הלכה והתארכה עד לשעות הערב המאוחרות. במשך זמן זה לא עצרה דלת חדרו של הרב מלבד על צירה, פאשר בזה אחר זה נכנסו הממתנים הרבים, התברכו ויבאו.

בשעת לילה מאחרת כבר חששו הגבאים לשלומו של הרב, הם הביטו בקהל הרב שעדין ממתין בחוץ והבינו כי אין כל כסוי שיתרב יספיק לקבל את כלם.

בעצה אחת עם הרב יצא אחד הגבאים אל הגוזטרה שלפני הבית והודיע: 'עקב חלשתו של הרב והשעה המתאחרת, קבלת הקהל מסתממת פעת'!

רחש של אכזבה נשמע מקרב הקהל, והבאי המשיך בקול מתנצל: 'בעוד כמה דקות יצא הרב אל הגוזטרה ויברך את כל הקהל הקדוש, כאיש אחד מכל אחד...'

דקות ספורות לאחר מכן נאתה דמותו ההדורה של הרב נשענת על גדר הגוזטרה. זמן השיבה שירד על פי מותו יעיניו הטהורות הבוקקות שוו לו מראה של מלאך. הוא הביט מבט מלא רחמים בקהל הרב שאסף פחת מעונו, עצם את עיניו והחל לברך בחס: 'ברך ה' אתכם ואת אצאצאכם בכריאות, נחת ואשר. שאו ברכה בלמודכם וראו

'ברכת התורה' שהשגה בעמל

הצלחה בעסקים. תזכו לגדל בניכם תורה ולמצוות, תרוו מהם רב נחת, ותזכו לראותם גדלים לתלמידי חכמים יראי ה', להשיאם לזוגים הגונים ולראות מהם בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות כל ימי חייכם...

הרב סים את ברכתו, וקול 'אמן' רועמת נשמע מפי קהל האספים, שמידי החל להתפזר לביתו.

בקש הרב לשוב אל חדרו, אלא שלפתע זז אמי היקרה, אשר לא יכלה לשאת את העבודה כי תפסיד את ההזדמנות הנדירה שבה יחלה לה, לזכות את בנה בברכה מפי גאון הדור בכבודו ובעצמו; שעות ארוכות היא עמדה, חלקן פחת בשמש הקופחת, כשחלק מהזמן היא נושאת אותי על זדה במאמץ גפר, ופתאום... האם היא תאלץ להחמיץ את הזדמנות הפז?

מבלי להסתפל לימין או לשמאל היא נדחקה ופנתה אל אחד הגבאים בדרישה תקיפה:

'אני מוכחה להנכס לרב. איני מוכנה להסתפל בברכה כללית. אני מבקשת ברכה אישית בעבור בני, שיגדלו ויארזו ימים בתורה...'

הגבאי נסה להתנגד, אף אמי התעקשה ולא ותרה. בין כך ובין כך הגיעו הדי הצעקות לאזניו של הרב והוא התענן לפשרן.

אחד הגבאים התנדב להסביר:

'יש כאן אשה שלא מוכנה לומר. היא מנסה בכל כוחותיה להכנס אל הרב, ועל אף שנסינו להסביר לה כי הדבר אינו אפשרי, היא אינה נסוגה לאחור ומתעקשת להכנס...'

הרב שהתפעם ממסירותה של אמי למען חנוף בנה, הורה מיד לגבאים להכניסה, ואמי נכנסה אל החדר פשאני אחוז בידה.

'מה בקשתך?', שאל הרב ברך, ואמי השיבה: 'מבקשת אני כי יברך הרב את בני העולה, יהודה ירחם פישל, שיגדלו לתלמידי חכם ויאר את עיני ישראל בתורתו...'

או אז הניח הרב את ידיו הקדושות על ראשי וברכני בחם וברגש:

'היי רצון שתזכה לצמח לגדול בישראל, תגדל ותהיה לתלמיד חכם אמתי, ותזכה לאריכות ימים ולזקנה מפלגת...'

למרות היותי רך בשנים, ספר רבי ירחם, זכר אני עד עצם היום הזה כיצד ענינו יחדו - אמי ואני - בקול רם ובאמונה תמימה: 'אמן!' כשדמעות של שמחה והתרגשות מציפות את עינינו.

אותה ברכה, שנענתה מפניו ביאמן רגשות, המשיכה ללוות אותי לאורך כל חיי, ואף פאשר לעת זקנתי זכיתי לחן את עפרה של ירושלים עיר הקדש.

רבי ירחם פישל פערלא נפטר בל' לחדש שבט ה'תרצ"ד, כבן תשעים שנה, כשמתאוויו שנים ארוכות של עמל בלתי פוסק בתורה, ועד עצם היום הזה ממשיכים חזושי להפעלים את עיני הלומדים בגאונותם המפלאה.

ז'הרי חמה עמ' שמב; נשמע יעקב' [לזכר הגר"י ר' זונביל עמ' 178]

על עיניו